

Адміністративне право і процес

УДК 342.9:351.74

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16566375>

**Адміністративне право та публічне управління України в умовах
збройної агресії: між правом і безпекою**

Лях Дмитро Андрійович

здобувач 2 курсу спеціальності 052 «Політологія»,
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка,
м. Полтава, Україна,

<https://orcid.org/0009-0000-9884-345X>

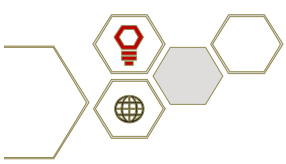
Меженська Олена Володимирівна

кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології і міжнародних відносин
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка,
м. Полтава, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-1053-5020>

Прийнято: 19.07.2025 | Опубліковано: 29.07.2025

***Анотація.** У статті представлено комплексний науковий аналіз трансформаційних процесів у сфері адміністративного права та публічного управління в умовах збройної агресії російської федерації проти України. **Метою** дослідження є з'ясування особливостей функціонування адміністративно-правового механізму в умовах воєнного стану, оцінка ефективності нормативного регулювання та напрямів його адаптації до потреб національної безпеки та дотримання принципів правової держави. **Методи** дослідження*

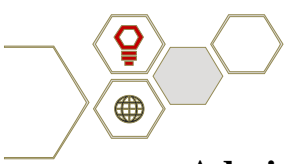

охоплюють системний, структурно-функціональний та порівняльно-правовий підходи, що дозволили проаналізувати законодавчі зміни, інституційні механізми та управлінські практики, впроваджені в умовах надзвичайного правового стану. За результатами дослідження **з'ясовано**, що адміністративне право виконує подвійну функцію: гарантує правопорядок, законність і стабільність процедур, водночас – забезпечує оперативне управління ресурсами, координацію дій органів влади та реалізацію заходів оборонного характеру. Особливу увагу приділено впливу правового режиму воєнного стану на структуру та функції виконавчих органів подвійного призначення.

Проаналізовано впровадження цифрових інструментів у сферу публічного управління в умовах воєнного стану. Окрема увага приділена платформам «Дія», «ВзаємоДія», застосункам «Армія+» та «Резерв+», які забезпечили доступ громадян до ключових адміністративних послуг, зменшили адміністративне навантаження та підвищили оперативність управлінських рішень. Показано, що цифрові сервіси стали важливою частиною державної інфраструктури, що зберігає свою функціональність навіть за умов фізичної дестабілізації, переміщення населення та руйнування інституційної мережі. Окреслено правові засади діяльності мобільних центрів надання адміністративних послуг, які забезпечують мінімально необхідний рівень сервісу у громадах, що постраждали від бойових дій.

Сформульовано **висновок**, що адміністративне право в умовах війни має зберігати відповідність принципам правової держави, передбачаючи правову визначеність, пропорційність та часові межі застосування надзвичайних заходів. Запропоновано здійснити оновлення адміністративного законодавства після завершення бойових дій, із урахуванням набутих практик кризового реагування та необхідності збереження балансу між інтересами державної безпеки і правами людини.

Ключові слова: воєнний стан, громадська безпека, права людини, військові адміністрації.

**Administrative Law and Public Governance in Ukraine under Conditions of
Armed Aggression: Between Law and Security**

Dmytro Liakh

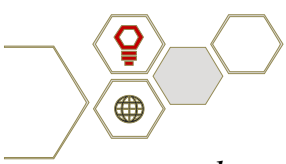
Second-year undergraduate student, Specialty 052 «Political Science»,
Taras Shevchenko Luhansk National University, Poltava, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0000-9884-345X>

Olena Mezhenska

PhD in Political Science, Associate Professor,
Department of Political Science and International Relations,
Taras Shevchenko Luhansk National University, Poltava, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-1053-5020>

***Abstract.** The article presents a comprehensive scientific analysis of the transformational processes in the field of administrative law and public administration under the conditions of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. The purpose of the study is to elucidate the specific features of the functioning of the administrative and legal mechanism under martial law, assess the effectiveness of regulatory governance, and identify directions for its adaptation to the imperatives of national security and the observance of the principles of the rule of law. The methodology of the study encompasses systemic, structural-functional, and comparative-legal approaches, which enable a thorough examination of legislative changes, institutional mechanisms, and managerial practices introduced under the extraordinary legal regime.*

Based on the results of the research, it is established that administrative law performs a dual function: it ensures legal order, legality, and procedural stability, while at the same time enabling the effective management of state resources, the coordination of governmental bodies, and the implementation of defense-related measures. Particular attention is given to the impact of the legal regime of martial law

on the structure and functions of executive bodies with dual-purpose competencies, which simultaneously fulfill civil and military-administrative responsibilities.

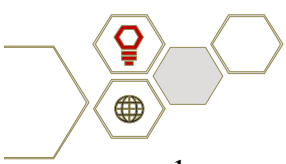
The article explores the integration of digital instruments into the sphere of public administration during martial law. Special emphasis is placed on the functionality and practical significance of electronic platforms such as «Diia», «VzaiemoDiia», and the mobile applications «Army+» and «Reserve+». These tools have facilitated citizens' access to core administrative services, significantly reduced bureaucratic burdens, and enhanced the operational efficiency of public decision-making. It is demonstrated that digital services have become an essential component of the national administrative infrastructure, maintaining their operability even under conditions of physical destabilization, population displacement, and the destruction of institutional networks.

Furthermore, the article outlines the legal foundations for the functioning of mobile administrative service centers, which ensure the provision of a minimum acceptable level of public services in communities affected by active hostilities. These mobile units play a crucial role in preserving the accessibility and continuity of administrative assistance in areas where traditional service infrastructure has been compromised or destroyed.

In conclusion, it is argued that administrative law, even under the extraordinary conditions of war, must remain aligned with the core principles of the rule of law, ensuring legal certainty, proportionality, and clearly defined temporal limits for the application of emergency measures. The author proposes that, upon the conclusion of hostilities, Ukraine's administrative legislation be revised and modernized in light of the crisis-response practices that have emerged during wartime, with a view to preserving an appropriate balance between the interests of national security and the protection of fundamental human rights.

Keywords: *martial law, public security, human rights, military administrations.*

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія проти України стала надзвичайним викликом не лише для системи безпеки, але й для правової

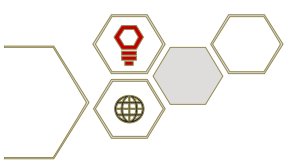

сфери держави. В умовах війни виникла нагальна потреба оперативно адаптувати чинне законодавство та адміністративну практику до нової реальності, де на перший план вийшли питання оборони, громадської безпеки та підтримання життєдіяльності громад. Адаптація адміністративного права до викликів війни виявилася ключовим напрямом змін, оскільки саме ця галузь права регулює відносини між громадянами і владою в повсякденних умовах, забезпечує реалізацію прав людини, публічні послуги та контроль за законністю дій органів державної влади.

Акомодація адміністративного законодавства охопила як нормотворчі зміни – внесення правок до основних законів і кодексів, так і технологічну трансформацію, пов'язану з цифровізацією послуг та управлінських процесів. Пріоритет було надано забезпеченню балансу між захистом прав людини і завданнями національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання адаптації адміністративного права до умов кризових ситуацій досліджувалися багатьма вченими. Так, Андрущенко В. П. аналізував особливості функціонування державного управління під час надзвичайного стану [1]. Битяк Ю. П. наголошував на важливості врахування публічного інтересу при реформуванні адміністративно-правових інститутів [2]. Дангадзе С. Д. та Могиль В. О. розглядали організаційні аспекти механізмів реагування в умовах надзвичайних обставин [3]. Миколюк А. В. вивчав правовий режим воєнного стану та його вплив на систему публічного управління [4]. Водночас Правоторова О. М. досліджувала ефективність адміністративно-правових засобів у сфері забезпечення безпеки [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність окремих досліджень, присвячених особливостям функціонування адміністративного права в умовах надзвичайних правових режимів, низка важливих аспектів лишається недостатньо розробленою у вітчизняному науково-правовому дискурсі. Недостатньо уваги приділено трансформації нормативно-правових механізмів у відповідь на виклики воєнного

стану, а також ефективності правового регулювання у контексті розширення дискреційних повноважень органів виконавчої влади та утворення військових адміністрацій як інституцій подвійного призначення. Залишається відкритим питання балансу між оперативною доцільністю та принципом правової визначеності при реалізації повноважень в умовах надзвичайної ситуації.

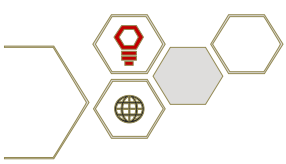
Окремо варто зазначити недостатню розробленість тематики цифрової трансформації публічного управління як складової адміністративної стійкості держави в умовах війни. Попри активне впровадження платформ «Дія», «Взаємодія», застосунків «Армія+» та «Резерв+», наукова оцінка їхньої ролі у забезпеченні безперервності публічних сервісів і підтриманні інституційного зв'язку між державою та громадянами потребує подальшого узагальнення.

Зазначені аспекти потребують поглибленого дослідження з метою формування сучасної моделі адміністративного права, здатної ефективно реагувати на загрози національній безпеці, не виходячи за межі принципів правової держави та прав людини.

Формування цілей статті (визначення завдання). Метою цієї статті є комплексне науково-правове осмислення трансформацій адміністративного права та публічного управління України в умовах збройної агресії та запровадження воєнного стану. Дослідження спрямоване на виявлення особливостей функціонування адміністративно-правових механізмів у кризовому контексті, визначення ступеня їхньої адаптивності до умов надзвичайної ситуації, а також обґрунтування потреби у перегляді окремих засад правового регулювання з огляду на виклики національній безпеці.

У межах цієї мети сформульовано такі конкретизовані завдання:

- охарактеризувати подвійний характер адміністративного права в умовах війни – як гаранта законності та як інструменту оперативного реагування;
- проаналізувати зміни в структурі виконавчої влади, зокрема особливості діяльності військових адміністрацій;
- дослідити вплив правового режиму воєнного стану на обсяг дискреційних повноважень публічної влади та їх легітимність;

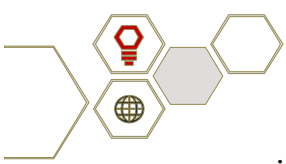
- оцінити роль цифрових платформ і мобільних центрів надання адміністративних послуг у забезпеченні безперервності публічного сервісу;
- сформулювати пропозиції щодо оновлення адміністративного законодавства з урахуванням досвіду кризового управління та необхідності дотримання принципів верховенства права.

Вирішення зазначених завдань дасть змогу окреслити напрями подальшої модернізації адміністративно-правової системи, адаптованої до сучасних викликів і водночас здатної зберігати демократичні засади державного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила глибокі трансформації у системі публічного управління та поставила адміністративне право перед новими викликами. З одного боку, воно має залишатися нормативним інструментом забезпечення законності та правопорядку, з іншого – виконувати завдання державної безпеки, обороноздатності, оперативного реагування на загрози. Така подвійна роль вимагає переосмислення теоретичних засад і практичного застосування адміністративно-правових інструментів у період надзвичайної ситуації воєнного характеру.

Збройна агресія, як екстраординарне явище, трансформує усталені засади адміністративного права, зумовлюючи зміщення акцентів від формалізованого дотримання правових процедур до домінування принципу оперативної доцільності та безпеки. У таких умовах адміністративне право набуває кризового, адаптивного характеру, функціонуючи як інструмент забезпечення ефективного управління публічною владою в контексті надзвичайної загрози національній безпеці.

Під час воєнного стану відбувається переорієнтація нормативно-правових акцентів: замість домінанти гарантування прав і свобод особи ключовим завданням адміністративно-правового регулювання стає забезпечення захисту державного суверенітету, територіальної цілісності та публічної безпеки. Такий підхід відображає правову доктрину надзвичайних обставин, яка передбачає

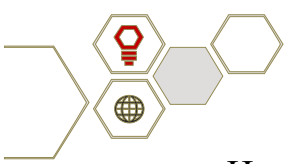

можливість тимчасового звуження обсягу прав заради збереження основ державності. Показовим прикладом таких трансформацій стало ухвалення Президентом України Указу №69/2022 від 24 лютого 2022 року «Про загальну мобілізацію» [6], яким було оголошено мобілізацію на всій території України. Документ передбачив розширення повноважень органів державної влади, зокрема щодо ведення мобілізаційного обліку, формування людських і матеріальних резервів, а також забезпечення першочергових потреб Збройних Сил України та інших складових сектору безпеки й оборони. У кризових умовах адміністративно-правове регулювання виконує стратегічну функцію забезпечення обороноздатності держави через оперативну мобілізацію управлінських, організаційних та матеріальних ресурсів.

Збройна агресія вимагає введення особливого правового режиму, що модифікує дію адміністративного права, розширюючи дискреційні повноваження органів виконавчої влади.

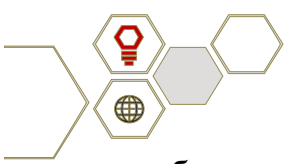
«Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [7] Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України.

Відбувається вимушена трансформація функцій органів публічної адміністрації – органи виконавчої влади та місцевого самоврядування перебирають на себе нові функції, пов'язані з мобілізацією ресурсів, евакуацією населення, забезпеченням обороноздатності та цивільного захисту.

На виконання Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [7] для здійснення керівних у сфері забезпечення оборони, громадський безпековий порядок з початком повномасштабної збройної агресії проти України у лютому 2022 року Президентом були ухвалені ключові нормативні акти, що визначили нову структуру публічного управління в умовах воєнного стану. Президентом України був підписаний Указ №68/2022 «Про утворення військових адміністрацій» [8]. Даним нормативно-правовим актом були утворенні обласні та Київська міська державна військові адміністрації, як тимчасові органи публічної влади. Їх особливістю стало поєднання функцій цивільного державного управління та військового командування на місцях, що дозволило ефективніше реагувати на виклики, пов'язані з воєнним станом. Даний регулятивний акт став вимушеним адаптивним механізмом у адміністративно-територіальній організації до умов війни. Військові, військові адміністрації отримали розширені повноваження щодо забезпечення громадської безпеки й оборони, координації дій із Збройними Силами та органами державної влади, організації евакуації, гуманітарного забезпечення населення, а також управління майном, яке залишилося без ефективного керування [7]. З метою реалізації положень Закону «Про правовий режим воєнного стану» Кабінетом Міністрів України було ухвалено ряд підзаконних актів, що деталізували порядок дій у конкретних ситуаціях, зокрема:

- Розпорядження КМУ від 24 лютого 2022 р. № 181-р «Питання про запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні», яким визначено загальні питання щодо запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану [9];
- Постановою КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1455 «Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан», якою встановлено порядок особливого режиму в'їзду, виїзду та

обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства в районах, де введено воєнний стан [10];

- Постанова КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1450 «Про затвердження Порядку встановлення заборони або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан» якою визначено процедуру обмеження вибору місця проживання або перебування осіб на територіях, де діє воєнний стан [11];

- Постанова КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1456 «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» передбачено порядок перевірки документів, огляду речей, транспорту, багажу та житла громадян з метою забезпечення громадської безпеки [12];

- Законом України від 15 березня 2022 р. № 2136-IX «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» внесено зміни до законів «Про Національну поліцію»[13] та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» [14], що оптимізували діяльність поліції в умовах воєнного стану [15].

З вищезазначеного можна зробити висновок, що адаптація адміністративно-правових механізмів в умовах воєнного стану здійснювалася комплексно: через оновлення базового законодавства та прийняття спеціальних нормативних актів, які деталізували порядок обмеження прав і свобод, встановлення контролю на територіях, де діє воєнний стан, а також регулювання діяльності правоохоронних органів. Це дозволило забезпечити ефективне управління в умовах надзвичайної ситуації та дотримання правопорядку.

Режим воєнного стану та виклики, спричинені збройною агресією, актуалізували питання регулювання діяльності органів публічної адміністрації. Окрім інституційної адаптації органів публічного управління, яка включає зміну їхніх функцій, повноважень і організаційної структури, сучасні умови вимагають також впровадження технічних та цифрових інновацій в систему управління. Це охоплює використання інформаційно-комунікаційних технологій для

забезпечення безперервності управлінських процесів, оперативного реагування, цифрової безпеки та збереження функціональності адміністративних сервісів навіть в умовах надзвичайної ситуації.

Отже, поряд із трансформацією правових засад адміністративного управління у відповідь на виклики збройної агресії, ключовим вектором забезпечення ефективного функціонування публічної влади стала цифровізація адміністративних послуг. У воєнних умовах, коли наявні ризики фізичного переміщення населення, пошкодження критичної інфраструктури та проведення масових евакуацій, особливої актуальності набуває завдання гарантування безперервного доступу громадян до базових державних сервісів. Упровадження цифрових інструментів дозволяє мінімізувати адміністративні бар'єри, забезпечити оперативність надання послуг та підтримати функціональність державного управління в умовах кризової нестабільності.

Цифрові інструменти, зокрема електронні платформи, дозволяють мінімізувати адміністративні бар'єри, підвищити оперативність реагування органів влади та зберегти керованість у ситуаціях кризової нестабільності.

Провідним інструментом цифрової взаємодії між державою та громадянами стала платформа «Дія», що забезпечила надання широкого спектра адміністративних послуг у режимі онлайн, включно з оформленням документів, реєстрацією місця проживання, поданням заяв на соціальну допомогу тощо. Станом на кінець 2024 року кількість користувачів Єдиного державного вебпорталу електронних послуг «Дія» становила 5,349 млн осіб, а його мобільного застосунку – 21,239 млн [16]. Через «Дію» громадяни отримали можливість користуватися електронними документами (паспорт, водійське посвідчення, студентський, військовий квитки, закордонний паспорт, свідоцтва про рівень освіти, свідоцтво про народження, картка платників податків, дозвіл на зброю, пенсійне посвідчення, посвідчення ветерана). Є можливість оформити допомогу внутрішньо переміщеним особам, подати заяву на відновлення втрачених документів, записатися до електронної черги на отримання соціальних послуг, подати заяву на допомогу від держави для компенсації за

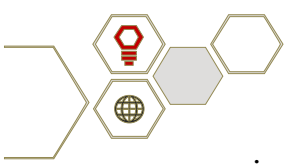

зруйноване або пошкоджене житло внаслідок бойових дій, допомогу на проживання [17], місце реєстрації, послуги для ВПО, оформлення допомоги по безробіттю, судові послуги, сплата податків для ФОП, допомога армії, військові облигації, опитування, шлюб онлайн, довідки та витяги.

У контексті цифровізації публічного управління важливим інструментом взаємодії між громадянами та органами влади стала платформа «Взаємодія» – цифровий простір адміністративно-правових послуг, орієнтований на забезпечення відкритої, зручної та прозорої комунікації в процесі ухвалення управлінських рішень. Ключовою метою функціонування цього сервісу є створення ефективного зворотного зв'язку між державою та суспільством. Через «Взаємодію» громадяни можуть у режимі онлайн подавати електронні звернення, петиції, запити на публічну інформацію, а також брати участь у громадських обговореннях щодо важливих питань державної політики. Усе це без паперової тяганини, онлайн, із гарантією зворотного зв'язку. Таким чином, сервіс сприяє зниженню бюрократичного навантаження, усуненню паперової тяганини та розширенню можливостей електронної демократії.

Платформа є універсальною в застосуванні: вона орієнтована на різні соціальні групи та може бути ефективно використана як у мирний час, так і в умовах надзвичайних ситуацій – як-от війна чи масові внутрішні переміщення. Це підсилює потенціал адаптивності адміністративної системи до кризових обставин і забезпечує сталу комунікацію між владою та громадянами [18].

Ще одним із ключових елементів цієї трансформації стало впровадження мобільного застосунку «Резерв+», розробленого Міністерством оборони України. Цей застосунок став важливим інструментом для забезпечення доступності управління та обліку військовозобов'язаних громадян в умовах війни. Користувачі можуть самостійно оновлювати свої облікові дані, такі як номер телефону, адреса електронної пошти та місце проживання, без необхідності відвідування територіальних центрів комплектування ТЦК. Застосунок надає можливість перегляду інформації з реєстру військовозобов'язаних, призовників та резервістів, що дозволяє громадянам бути

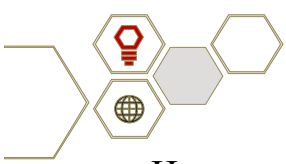

в курсі свого поточного статусу. Користувачі можуть згенерувати електронний військовий документ, який має юридичну силу паперового аналога. Застосунок дозволяє подавати заяви на відстрочку від мобілізації, зокрема для осіб з інвалідністю та студентів, що здобувають освіту. Користувачі можуть ознайомитися з доступними вакансіями у Збройних Силах України та подати заявки на відповідні посади [19].

Застосунок «Армія+» – це також ініціатива Міністерства оборони України, спрямована на цифровізацію військової служби та зменшення бюрократії в армії. Він дозволяє військовослужбовцям подавати електронні рапорти, отримувати статус учасника бойових дій, проходити онлайн-навчання та брати участь в опитуваннях. Ключовою функцією є Армія ID унікальний ідентифікатор військового, що спрощує доступ до сервісів. Застосунок також передбачає можливість замовлення боєприпасів та евакуації, що робить його важливим інструментом для оперативного управління та комунікації в умовах бойових дій [20].

Цифрові сервіси стали основним інструментом підтримки зв'язку між державою та громадянами під час воєнного стану. Вони дозволили забезпечити безперервний доступ до адміністративних послуг навіть тоді, коли фізичний контакт був небажаним або небезпечним. Онлайн-платформи допомогли мінімізувати ризики для життя, скоротити бюрократичні процедури та підвищити прозорість роботи органів влади. Державні органи влади отримали право здійснювати документообіг в електронному форматі навіть для тих процедур, де раніше вимагалось паперове оформлення.

З метою збереження даних, у разі кібератак на сервери обробки інформації, урядом було ухвалено рішення про перенесення критичних державних реєстрів у хмарні сервіси та захищені дата-центри за кордоном. Про це повідомив Георгій Дубинський 16 червня 2022 року виданню «Фокус». «Про всяк випадок ми хочемо мати резервні копії за кордоном», «Ми несемо відповідальність за особисті дані наших громадян, ми несемо відповідальність за всі конфіденційні дані. Якою б не була ціна – це питання безпеки», – заявив Георгій Дубинський.

Це стосується, реєстрації актів цивільного стану, бізнес-реєстрацій, нотаріальних дій [21]. Такий крок підтверджує важливість цифрових технологій як компонента адміністративної стійкості в умовах гібридної загрози, де кіберпростір стає одним із головних фронтів сучасної війни.

Важливим інструментом адаптації публічного адміністрування до надзвичайних обставин стали мобільні центри надання адміністративних послуг. Їх поява стала відповіддю на необхідність забезпечення доступу до базових державних сервісів для внутрішньо переміщених осіб, мешканців прифронтових територій, а також громадян, які перебувають у регіонах із частково зруйнованою інфраструктурою. «Мобільні ЦНАПи – це спеціально обладнані транспортні засоби, у яких облаштовані повноцінні робочі місця для надання адміністративних послуг. Для забезпечення комфортних умов, прийом громадян доцільно вести всередині транспортного засобу, які функціонують у двох режимах: транспортному – для пересування і робочому – для надання послуг» [22]. Такий підхід дозволяє підтримувати належний рівень державного сервісу навіть в умовах тимчасової окупації, евакуації чи обмеженого доступу до стаціонарних адміністративних установ.

Нормативне підґрунтя для функціонування таких форм організації адміністративного обслуговування населення закріплено в Законі України «Про адміністративні послуги» [23], який визначає «мобільні ЦНАПи» та «пересувне ВРМ» як офіційні форми надання адміністративних послуг. Закон також регламентує основні вимоги до їхньої організації, технічного забезпечення та процедурної взаємодії з базовими реєстрами. Таким чином, мобільні ЦНАПи стали не лише технічним нововведенням, а й концептуальним рішенням у структурі стійкого адміністративного реагування на виклики війни.

Разом з тим, рекомендаційний характер Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» [24], Розпорядження КМУ від 02.06.2021 № 574-р «Про схвалення методичних рекомендацій щодо критеріїв територіальної доступності центру надання адміністративних послуг, включаючи його територіальні підрозділи та віддалені (у тому числі пересувні)

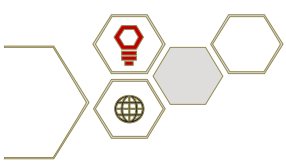

робочі місця адміністраторів» [25], Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 14.09.2021 № 366-р) та інших [26] підзаконних нормативно-правових актів (в тому числі й місцевих) дає можливість виходити за рамки лише адміністративних послуг та застосовувати сервіси в ширшому контексті – для надання публічних послуг загалом.

В умовах збройної агресії мобільні центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) стали критично важливим інструментом забезпечення доступності державного сервісу в деокупованих та постраждалих територіальних громадах. Вони виконують не лише функцію безпосереднього надання адміністративних послуг, але й відіграють роль у евакуації документації громад, доставці гуманітарної допомоги, а також у збереженні каналів комунікації між владою та громадянами. Упровадження мобільних ЦНАПів сприяло забезпеченню безперервності публічного сервісу, оперативному прийняттю управлінських рішень і підтриманню базових управлінських функцій у надзвичайних умовах. Саме ці мобільні одиниці часто ставали єдиним каналом зв'язку з державною владою для мешканців віддалених або пошкоджених війною населених пунктів.

Таким чином, українська держава сформувала модель надання адміністративних послуг, максимально адаптовану до потреб громадян у період війни. Ця модель забезпечує ефективну взаємодію між суб'єктами надання послуг і їхніми отримувачами, а також створює умови для стійкого функціонування системи публічного адміністрування. Оскільки створення нових інституцій в умовах обмеженого часу та ресурсів було практично неможливим, виконання нових завдань було покладено на вже існуючу адміністративну систему. Вона, своєю чергою, зазнала як інституційної, так і функціональної трансформації — адаптуючись до нових викликів, формуючи механізми кризового реагування та підтримуючи державне управління на принципах гнучкості, мобільності й стійкості.

Повномасштабна збройна агресія спричинила зміни у системі публічного управління та поставила систему адміністративного права перед новими

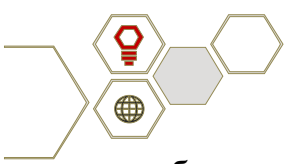

викликами. З одного боку, адміністративно-правова система повинна зберігати свою нормативну функцію – забезпечення законності, правопорядку та дотримання процедур. З іншого – оперативно реагувати на загрози державній безпеці, сприяти обороноздатності та забезпечувати стабільність у надзвичайних умовах.

Перед системою адміністративного права постало завдання оперативного реагування на ситуації, що виникають в умовах нестабільності, обмеженості ресурсів та загроз національній безпеці. У таких обставинах управлінські рішення часто ґрунтуються на міркуваннях доцільності й безпеки, а не лише на формальних критеріях законності. Це зумовлює зміщення акценту з пріоритету індивідуальних прав на користь публічного інтересу. Зокрема, правовий режим воєнного стану передбачає тимчасове обмеження конституційних прав і свобод громадян, примусову евакуацію населення, а також можливість вилучення приватного майна для потреб національної оборони.

Прикладом таких змін є правовий режим воєнного стану, який передбачає низку виняткових заходів, зокрема: тимчасове обмеження конституційних прав і свобод громадян, примусову евакуацію населення, вилучення приватного майна для потреб оборони тощо. Так, Верховною Радою України були внесені низка змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення [27], далі – (КУпАП), які спрямовані на посилення відповідальності за порушення, пов'язані з військовим обліком, мобілізацією та обороною країни а також на адаптацію судочинства до умов війни.

Також слід зазначити, що в Україні було вдосконалено правовий механізм управління на місцях, розширивши повноваження військових адміністрацій, які раніше виконували органи місцевого самоврядування. Це стосується управління комунальними підприємствами, організації життєзабезпечення, забезпечення правопорядку та координації збройних сил. Такі функції закріплено у статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [7] та додатково врегульовано постановами Верховної Ради. Крім того, стаття 8 цього ж закону передбачає можливість введення трудової повинності, відчуження майна для

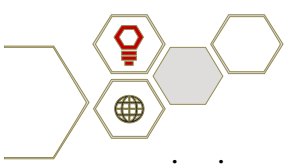
оборони, а також обмеження пересування та перевірку речей і житла громадян у визначеному порядку. Військові адміністрації здійснюють ці повноваження протягом всього періоду дії воєнного стану та ще 30 днів після його завершення, що дозволяє уникнути управлінського вакууму в перехідний період [28]. Дані зміни спрямовані на забезпечення ефективного управління територіями в умовах воєнного стану, підтримання громадського порядку та забезпечення життєдіяльності населення.

Після введення воєнного стану держава отримала право тимчасово обмежувати деякі конституційні права. Це стосується свободи пересування стаття 33, права на страйк ст. 44, проведення мітингів ст. 39, а також недоторканності житла ст. 30 й таємниці листування ст. 31 [29]. Наприклад, було введено комендантську годину, дозволено перевірку документів і транспорту, а діяльність ЗМІ частково обмежено з міркувань безпеки.

Разом з тим, Конституція України [29] прямо забороняє обмеження певних прав навіть у надзвичайних умовах. До них належать право на життя ст. 27, повагу до гідності ст. 28, особисту недоторканність ст. 29, судовий захист ст. 55[29].

Усі обмеження запроваджені на період воєнного стану, мають чіткі часові межі та припиняють свою дію після його скасування. Відновлення повного обсягу прав і свобод громадян має відбутися автоматично, без додаткових процедур. Ці норми підкреслюють кризовий характер адміністративного регулювання, що, попри обмеження, має бути легітимним, пропорційним та спрямованим на захист суспільної безпеки в умовах масштабного збройного конфлікту.

Наведемо декілька кейсів діяльності військових адміністрацій, спрямованих на евакуацію населення та відновлення життєзабезпечення на звільнених територіях України. У листопаді 2024 року Куп'янська міська військова адміністрація оголосила евакуацію мешканців у зв'язку з активними обстрілами та проблемами з комунікаціями. Особливу увагу приділили жінкам з дітьми,

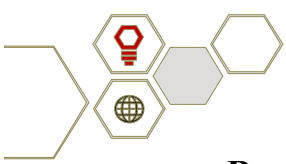
літнім та хворим людям. У Харкові було розміщено майже 1500 переселенців у 12 гуртожитках, з подальшим планом відкриття ще трьох [30].

Кремінська міська військова адміністрація розробила детальний план дій для забезпечення життєдіяльності деокупованих населених пунктів, який включає: організацію пунктів обігріву з гарячим харчуванням, відновлення роботи закладів охорони здоров'я та аптек, розгортання гуманітарних штабів для забезпечення населення необхідними товарами, відновлення роботи поштових та банківських установ, обстеження та ремонт транспортної інфраструктури [31].

Особливу увагу в процесі оновлення адміністративного права під час війни слід приділяти оцінці можливих ризиків. Хоча запровадження надзвичайних заходів є виправданим кроком у відповідь на загрозу національній безпеці, надмірне обмеження прав і свобод громадян залишається серйозним викликом. Зростає небезпека того, що окремі обмеження можуть виходити за межі необхідного, порушуючи основоположні принципи правової держави.

Крім того, розширення повноважень органів влади, зокрема військових адміністрацій та правоохоронних структур, супроводжується ризиком зловживань. Без належного контролю існує загроза перевищення службових повноважень, незаконного втручання в особисте життя громадян або вибіркового застосування законодавства. Ослаблення демократичного контролю, обмеження діяльності судових інституцій і громадянського суспільства також можуть негативно позначитися на функціонуванні правової системи. Щоб мінімізувати такі ризики, необхідно забезпечити чітке процедурне регулювання дій державних органів навіть в умовах воєнного стану, підтримувати незалежність судової влади, залучати громадські організації до моніторингу прав людини та обмежувати дію надзвичайних заходів визначеними строками і умовами.

Навіть у надзвичайних обставинах завдання держави полягає не лише у забезпеченні обороноздатності, але й у збереженні основних принципів законності, прав людини та демократичного врядування.

Висновки. Адаптація адміністративного права України до умов війни стала закономірною відповіддю на безпрецедентні виклики сучасності. Зміни до нормативно-правових актів, цифровізація та мобільність державних послуг, запровадження нових механізмів відповідальності та розширення повноважень військових адміністрацій дозволили забезпечити безперервність державного управління, ефективну оборону та мінімізацію ризиків для громадян.

Подальший розвиток адміністративного права України після завершення воєнного стану має базуватися на досвіді, здобутому в період війни, із збереженням балансу між потребами національної безпеки та правами людини. Важливим завданням на майбутнє стане перегляд тимчасових норм, відновлення повного обсягу конституційних прав і вдосконалення правового механізму надання адміністративних послуг у мирний час.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Адміністративне право в умовах надзвичайного стану: теоретичні аспекти. Книга: Наукова думка. 2021. URL: <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/Administratyvne-pravo-TOM-1.pdf> (дата звернення 29.04.2025)
2. Битяк Ю.П. Адміністративне право України. Навчальний посібник. Харків. Право. 2021. URL: https://pravo-izdat.com.ua/index.php?route=product/product/download&product_id=4395&download_id=1426&srsrtid=AfmBOoriBXZE_vyLTKj5Btj3ay_ASIYEyselleqGrZy87FRJq_bvqqmY (дата звернення 29.04.2025)
3. Могиль В.О., Дангадзе С.Д. Організаційна складова механізмів публічного управління в умовах надзвичайних обставин в Україні. *Публічне урядування*. 2024. Вип.1 (38), С.47 – 53. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-1\(38\)-6](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-1(38)-6) (дата звернення 29.04.2025)
4. Миколук А. В. Публічне управління в умовах військового стану: питання ефективності. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. Вип.

29.C.45-48. URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/29-2022/8.pdf> (дата звернення 29.04.2025)

5. Правоторова О. М. Особливості ефективності адміністративно-правової охорони. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2019. № 40. С.34-36. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/896068> (дата звернення 29.04.2025)

6. Про загальну мобілізацію. Указ Президента України від 24.02.2022 №69/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text> (дата звернення 29.04.2025)

7. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 29.04.2025)

8. Про утворення військових адміністрацій. Указ Президента України від 24.02.2022 №68/2022. 24.02.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (дата звернення 29.04.2025)

9. Питання про запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні. Розпорядження КМУ Від 24.02.2022р. №181-р .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-p#Text> (дата звернення 30.04.2025)

10. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан. Розпорядження КМУ від 29.12.2021р. №1455. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-p#Text> (дата звернення 30.04.2025)

11. Про затвердження Порядку встановлення заборони або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан. Постанова КМУ від 29.12.2021 р. № 1450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1450-2021-p#Text> (дата звернення 30.04.2025)

12. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану.

Постанова КМУ від 29.12.2021р. №1456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-п#Text> (дата звернення 30.04.2025)

13. «Про Національну поліцію». Закон України від 02.07.2015 №580-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 30.04.2025)

14. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України. Закон України від 15.03.2018 №2337-VIII Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 29, ст.233 Документ 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення 30.04.2025)

15. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. Закон України від 15.03.2022 №2136-IX- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>. (дата звернення 30.04.2025)

16. Богатир Володимир. У застосунку «Дія» більше 21 млн користувачів: чи достатньо для виборів? *Юридична Газета online*. Дата публікації 21.01.2025. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/u-zastosunku-diya-bilshe-21-mln-koristuvachiv-chi-dostatno-dlya-vivoriv.html> (дата звернення 02.05.2025)

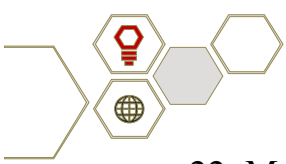
17. Дія. URL: <https://diia.gov.ua> (дата звернення 02.05.2025)

18. ВзаємоДія. URL: <https://e-democracy.diia.gov.ua> (дата звернення 02.05.2025)

19. Резерв+. URL: <https://reserveplus.mod.gov.ua> (дата звернення 02.05.2025)

20. Армія+ URL: <https://aplus.mod.gov.ua> (дата звернення 2.05.2025)

21. Залата Олександр. Державні дані переміщують з України за кордон: чим це загрожує громадянам. *Фокус*. Публікація 16.06.2022. URL: <https://focus.ua/uk/digital/519107-gosudarstvennyye-danni-peremishchennya-iz-ukrajini-za-graniku-chem-eto-grozit-obychnym-grazhdanam> (дата звернення 02.05.2025)

22. Мобільні центри надання адміністративних послуг. МОКА Reliability and care. URL: <https://mokavto.com.ua/index.php/typography/spetsializovana-tekhnika/171-mobilni-tsnapi> (дата звернення 04.05.2025)

23. Про адміністративні послуги. Закон України від 01.01.2025 р. № 5203-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (Дата звернення 08.05.2025)

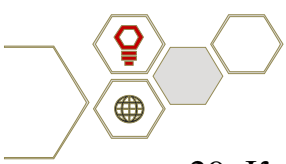
24. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг. Закон України від 02.09.2024 р. № 1689-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 47, ст.383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (Дата звернення 08.05.2025)

25. Про схвалення методичних рекомендацій щодо критеріїв територіальної доступності центру надання адміністративних послуг, включаючи його територіальні підрозділи та віддалені (у тому числі пересувні) робочі місця адміністраторів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 р. № 574-р. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/574-2021-p#Text> (Дата звернення 08.05.2025)

26. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 р. №366-р. Київ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text> (Дата звернення 08.05.2025)

27. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24) Кодекс України, Закон, Кодекс від 07.12.1984 №8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (Дата звернення 08.05.2025)

28. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. Закон України Від 12.05.2022 №2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (Дата звернення 10.05.2025)

29. Конституція України. Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (Дата звернення 10.05.2025)

30. Рязанцева Альона, Гребінник Дмитро. Понад 30 тисяч евакуйованих: як волонтери вивозять жителів Харківщини з лінії фронту. *Суспільне Харків*. Дата публікації 06.12.2022. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/333008-ponad-30-tisac-evakujovanih-ak-volonteri-vivozat-ziteliv-harkivsini-z-linii-frontu/> (Дата звернення 10.05.2025)

31. План дій щодо забезпечення деокупованих територій на території кременської ОГТ. План дій офіційний веб-сайт. Кременська міська військова адміністрація. URL: <https://www.kremrada.gov.ua/index.php/deokupatsiia-h/item/11181-plan-dii-shchodo-zhyttiezabezpechennia-deokupovanykh-naselenykh-punktiv-na-terytorii-kreminskoj-miskoi> (Дата звернення 10.05.2025)